

УДК 342.9

DOI: 10.35340/2308-104X.2019.84-3-04

**ЩОДО РОЛІ ГРОМАДИ
У РОЗРОБЦІ
СТРАТЕГІЇ
РЕГІОНАЛЬНОГО
РОЗВИТКУ**

ГРИГОР'ЄВА В. В.,
кандидат юридичних наук,
доцент, доцент кафедри
спеціально-правових дисциплін
Донецький державний
університет управління
ГРИШКО С. В.,
магістрант

**ON THE ROLE OF THE
COMMUNITY IN
DEVELOPMENT
REGIONAL DEVELOPMENT
STRATEGIES**

GRIGORIEVA V.,
Candidate of Juridical Sciences,
Associate Professor, Department of
Special Law Disciplines,
Donetsk State University of
Management
GRISHKO S.,
Master Student

Стаття присвячена дослідженню стратегічного планування як важливого інструменту регіонального розвитку та наголошено на важливість залучення громади у його розробку. Обґрунтоване, що задля реалізації повноцінної участі усіх суб'єктів розробки стратегічного планування, зокрема громади, необхідність законодавчого регламентації організації та проведення місцевих референдумів.

Ключові слова: стратегічне планування, регіональна політика, стратегія, план, громада, місцеве самоврядування, децентралізація, референдум.

Статья посвящена исследованию стратегического планированию как важного инструмента регионального развития и отмечена важность привлечения общины в ее разработку. Обосновано, что для реализации полноценного участия всех субъектов разработки стратегического планирования, в том числе общины, необходима законодательная регламентация организации и проведения местных референдумов.

Ключевые слова: стратегическое планирование, региональная политика, стратегия, план, община, местное самоуправление, децентрализация, референдум.

The article is devoted to the study of strategic planning as an important tool for regional development and the importance of involving the community in its development is noted. It is proved that for the full participation of all entities involved in the development of strategic planning, including the community, legislative regulation of the organization and conduct of local referenda is necessary.

Key words: strategic planning, regional policy, strategy, plan, community, local government, decentralization, referendum.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку регіональної політики будується на реалізації реформи децентралізації, що стало важливим кроком відходу від попередньої, по суті «патріархальної», основою якої було безумовне

домінування державної влади у вирішенні практично всіх найважливіших питань територіального розвитку та налаштування органів державної влади на контроль надходжень з центру за рахунок перерозподілу частини прибутку, одержуваної іншими регіонами. Однією із складових позитивного ефекту реформи є врегулювання процесу прийняття політичних рішень за якою держава поступово втрачає монополію на визначення вектору суспільного розвитку. Так у процес прийняття політичних рішень виявляються залученим все більшу кількість нових суб'єктів, як-то аналітичні та експертні спільноти, громадянські об'єднання.

За такою моделлю, центр прийняття рішень не зосереджений навколо єдиного суб'єкта, а сама процедура його прийняття з якого-небудь питання порядку денного ускладнена безліччю інтересів різних суб'єктів. У зв'язку з цим на перший план виходить проблема, пов'язана з необхідністю узгодження інтересів окремих суб'єктів при прийнятті суспільно значущих рішень. При цьому кожен з них прагне досягти найкращого для себе ефекту та намагаючись просувати власні інтереси. Однак українське сьогодення демонструє, що процес прийняття рішень ускладнений відсутністю реальної конкуренції між зацікавленими суб'єктами, а також фактичним виключенням із цього процесу представників громади, некомерційних організацій, наукової спільноти та засобів масової інформації. Реальний процес узгодження інтересів фактично підміняється єдиним центром вироблення вектору розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Великий внесок у становлення і розвиток теоретичних і методологічних аспектів стратегічного планування здійснено вченими Ф. Абраме, Р. Акофф, І. Ансофф, Дж. Куїнн, К. Ендрюс, М. Портер, Г. Хемел, Г. Мінцберг, К. Хофер, Г. Штейнер, А. Томпсон та ін. Значний вклад в адміністративному праві щодо питань адміністративної реформи, зокрема децентралізації, внесли правники: В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк, В. К. Колпаков, І. Б. Коліушко, О. В. Кузьменко, В. С. Куйбіда, А. О. Селіванов, В. М. Шаповал, О. Ю. Янчук. Незважаючи на вагомий внесок науковців залишається багато питань які потребують узагальнення та подальшого дослідження, опрацювання реалізованих кроків для чіткого розуміння всіх процесів й формування правового поля для реалізації поставлених завдань.

Метою цього дослідження є з'ясування на підставі існуючих досліджень та норм чинного законодавства поняття стратегічне планування та участі громади у процесі його розробки. Так як на даний час фактично відсутня парадигма та закон не пропонує універсального визначення стратегічного планування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Так, одним з найбільш широко поширених у світі інструментів політичної діяльності і узгодження інтересів при визначенні вектору розвитку території є стратегічне планування. В Україні традиційне стратегічне планування є достатньо політизованим і часто є не зовсім дієвим інструментом розвитку території, а данина існуючій моді, яка формується на державному рівні. У той же час регіональні політичні режими в Україні асиметричні як за своєю динамікою, так і за наявністю конкуренції в процесі прийняття рішень між зацікавленими суб'єктами.

Однак стратегічне планування являє собою реальний інструмент узгодження інтересів і впливати на формування і розвиток регіональної публічної політики. Відсутність чітко виражених умов, прав та обов'язків задіяних та зацікавлених суб'єктів в процесі прийняття рішень не дозволяє розцінювати

стратегічне планування в Україні як реальний фактор, що впливає на публічну політику в регіоні. Адже, створення необхідних умов для розвитку унормованих відносин між суб'єктами в процесі прийняття рішень з питань розвитку території можливо через процес узгодження інтересів і закріплення заходів відповідальності розробників та виконавців документів стратегічного планування.

Незважаючи на зазначену проблему останнім часом стратегія як інструмент розвитку регіону приділяється все більше уваги не тільки з боку держави, а й з боку регіонів. Не можна з упевненістю сказати про те, що стратегія займає центральне місце для визначення вектору розвитку окремого регіону, але можна впевнено констатувати, що все більш активно застосовуються як метод стратегічного планування в процесі управління розвитком території. При цьому практика кожного регіону є своєрідною і унікальною, в тому числі з огляду на асиметричності регіональних політичних режимів. Що є безперечно позитивно, так як стратегічне планування як інструмент розвитку значно розширює набір зазначених інструментів.

Однозначного та єдиного розуміння стратегічного планування українське законодавство не передбачає. У значній частині нормативно-правових актів під стратегічним плануванням розуміють процес, за допомогою якого органи владних повноважень здійснюють прогноз та планування діяльності на майбутнє [1]-[3]. У сфері оборони під стратегічним планування розуміють функцію державного управління, спрямовану на визначення мети, завдань, пріоритетів та комплексів заходів щодо реалізації державної політики [4]-[5].

За аналізом запропонованих розумінь, вони схожі та формують основні (суттєві) ознаки поняття стратегічне планування. Такими можна окреслити, по перше, це триваючий процес; по друге – характеризується тим, що дозволяє прогнозувати майбутнє, використовуючи ресурси сьогодення; по-третє – доволі регламентований процес, по-четверте – передбачає залучення широкого кола суб'єктів до процесу прийняття рішень про долю регіону; та останнє – націлене на досягнення певного результату.

Підсумовуючи вищезазначене можна запропонувати наступне розуміння стратегічного планування як процес, що пов'язаний з розробкою і реалізацією стратегії розвитку регіону, який характеризується спільною роботою широкого кола зацікавлених суб'єктів та передбачає формування альтернатив розвитку регіону, спрямованих на створення конкурентних переваг.

Стратегічне планування у процесі розвитку регіонів має значення для реалізації публічної політики тому не випадково ми зазначаємо, що активну участь у розробці документів стратегічного планування бере широко коло суб'єктів, обов'язковим учасником є місцева громада, як гарант демократії в суспільстві. У процесі розробки спільного документу суб'єкти маючи власні погляди на подальший розвиток регіону повинні домовлятися й вести активний діалог, керуючись загальним інтересом, спрямованим на самостійний вибір місцевим співтовариством цілей і основних напрямків сталого соціально-економічного розвитку в динамічній конкурентному середовищі. При цьому конкурентоспроможна стратегія конструктивного діалогу бізнесу, влади і суспільства. А наявність подібного діалогу якраз і є підтвердженням існування публічної політики в регіоні.

Сучасний етап державотворення в Україні характеризується реалізацією конституційної реформи, головною складовою якої є реформа місцевого самоврядування (децентралізація), старт якої було покладено прийняттям Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади та Плану заходів її реалізації [6]-[8].

Важливим кроками нормативно-правового забезпечення задля вирішення поставлених задач, було прийняття законів: «Про засади державної регіональної політики», «Про співробітництво територіальних громад», «Про добровільне об'єднання територіальних громад».

Гарантією успішної реалізації економічної політики на державному та регіональному рівнях урядом був запропонований алгоритм розроблення дієвих регіональних стратегій, а головне досягнення їх результативності за допомогою чіткого механізму проведення моніторингу та оцінки [9]-[11].

Прикладом реалізації наданих у ході конституційної реформи можливостей розроблена та успішно втілюється в життя «Маріуполь: стратегія розвитку 2021р.» [12], яка являє програму розвитку маріупольської громади. Розробка та впровадження стратегічного управління в громаді є важливим розвитком, водночас є ряд застережень, неврегульованість має загальнодержавний характер, як то залучення мешканців (членів громади) та зовнішніх експертів у розробці стратегії, що безпосередньо впливає на ефективність управлінської діяльності.

Найбільш вживаними формами участі громадян у місцевому самоврядуванні є звернення громадян, яке є вкрай неефективним при розробці програмного забезпечення. Українським законодавством пропонується також форма залучення населення – громадські слухання (ст. 13 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні») [13] під час яких представники органів місцевого самоврядування, органів виконавчої влади, неурядових організацій, суб'єктів господарювання та громадяни мають можливість висловити пропозиції та обговорити їх. Громадські консультації рекомендовані Кабінетом Міністрів України задля залучення громадян до участі в управлінській діяльності та їх інформування про діяльність органів владних повноважень «у формі публічного громадського обговорення, електронних консультацій з громадськістю (безпосередні форми) та вивчення громадської думки (опосередкована форма)» [14]. Консультації з населенням закріплено й у Європейській хартії місцевого самоврядування [15] та у Рекомендаціях 113(2002) [16] про застосування ст.3.2 Хартії як процедури за якою населенню пропонується висловити думку, але яка не є обов'язковою для органів місцевого самоврядування, які приймають остаточне рішення. Зокрема, відповідно Додаткового протоколу до Європейської хартії місцевого самоврядування (2009) [17] у процесах планування та прийняття рішень з метою реалізації права участі у справах місцевого самоврядування наголошено про необхідність консультування.

Найбільш перспективною формою участі громадян у вирішенні питань місцевого значення, яка фактично не отримала гідного розвитку – це місцевий референдум. Крім того, не можна не звернути увагу на відсутність правового забезпечення реалізації конституційного права громадян на пряме волевиявлення шляхом участі у місцевому референдумі (ст. 38, 69 Конституції України, ст. 7 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»).

Європейська хартія місцевого самоврядування також не виключає звернення до загальних зборів громадян, референдуму або іншої формі прямої участі громадян, що також підтверджується у Рекомендаціях 113 (2002), щодо застосування ст. 3 Хартії підкреслено, що у разі прийняття рішення по важливим питанням, що представляють значний інтерес для громади слід по можливості проводити референдум, проведення якого гарантовано, як засіб забезпечення права громадян на участь у самоуправлінні.

Низький рівень безпосередньої участі громадян у місцевому самоврядуванні являє найкращим показником існуючого конфлікту інтересів власті та суспільства. Однією з причин відсутності взаємодії є відсутність розвинутих інститутів громадянського суспільства покликаних слугувати ефективними формами взаємодії громади та органів місцевого самоврядування. В умовах пасивності громадян у питаннях, що стосуються місцевого самоврядування, участі у публічному адмініструванні та здійснення контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування.

Історичне минуле та сучасний стан розвитку українського суспільства надали передумови створення умов для необхідності контролю з боку держави. В результаті посилення державно-правового регулювання, права органів місцевого самоврядування перетворюються у обов'язки, виконання яких контролюється органами виконавчої влади. Таким чином місцева влада фактично зобов'язана вирішувати питання у способи та методи їх вирішення не зовсім їй властивій.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Реальною альтернативою посилення державного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування може бути розвиток громади, за допомогою діяльності професійних експертів у сфері формування ефективних інститутів громадянського суспільства та встановлення довірчих відносин з владою на усіх рівнях. Данна проблема потребує комплексного рішення, яке передбачає особливості конкретної громади (місцевого суспільства), організацію розвитку активності громади та формування ефективної співпраці представників громади та органів місцевого самоврядування у сфері вирішення питань місцевого значення. Важливим напрямком встановлення відкритого діалогу між органами місцевого самоврядування та населення є розробка та реалізація інформаційної політики, що спрямована на формування інформаційного суспільства.

Подолання ситуації, що склалась на сьогодні в Україні, на шляху розвитку правової демократичної держави неможливо без децентралізації владних повноважень та ресурсів на користь місцевого самоврядування, а також розвитку громадської активності, усвідомлення можливостей громадянського суспільства з повною самоідентифікація з його інституцій, що на пряму пов'язано з підвищенням рівня політичної, правової та громадянської культур населення.

Література:

1. Про затвердження Регламенту Головного управління державної служби України та його територіальних органів. Головдержслужба України; Наказ, Регламент, Зразок, Форма типового документа, План, Форма, Звіт, Інформація, Протокол: від 16.02.2007 № 54. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0054351-07/>.

2. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації процесу формування управлінської звітності в банках України: Постанова Національного банку України; Рекомендації від 06.09.2007 № 324. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0324500-07/>.

3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення планів діяльності головних розпорядників бюджетних коштів (за бюджетними призначеннями, визначеними законом про Державний бюджет України на відповідний бюджетний період) на плановий та два бюджетні періоди, що настають за плановим. Мінекономрозвитку України; Наказ, Рекомендації, Форма, Заходи, Перелік, Опис, План від 06.04.2011 № 327. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0327731-11/ed20120725/>.

4. Про організацію оборонного планування: Закон України від 18.11.2004 № 2198-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2198-15/ed20041214//>.

5. Про затвердження Порядку організації та URL: фінансування стратегічного планування у сфері оборони і військового будівництва: Постанова КМУ від 5 квітня 2006 р. N 447. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447-2006-%D0%BF>.

6. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Кабінет Міністрів України; Розпорядження, Концепція від 01.04.2014 № 333-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.

7. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні Кабінет Міністрів України; Розпорядження, План Заходів від 18.06.2014 № 591-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/591-2014-%D1%80>.

8. План заходів щодо реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Кабінет Міністрів України; Розпорядження від 22.09.2016 № 688-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/688-2016-%D1%80>.

9. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Кабінет Міністрів України; Постанова, Стратегія, Перелік від 06.08.2014 № 385. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.

10. Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів: Кабінет Міністрів України; Постанова від 11.11.2015 № 932. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-%D0%BF>.

11. Деякі питання удосконалення системи моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики: Кабінет Міністрів України; Постанова, від 20 грудня 2017 р. № 1029. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1029-2017-%D0%BF>.

12. Маріуполь: стратегія розвитку 2021р. Маріупольська міська рада, 2017. URL: <https://mariupolrada.gov.ua/page/strategija-rozvitku-2021>.

13. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. №280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.

14. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова КМУ від 3 листопада 2010 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>.

15. Європейська хартія місцевого самоврядування м. Страсбург, 15 жовтня 1985 року. Хартію ратифіковано Законом № 452/97-ВР від 15.07.97. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036.

16. Рекомендація Конгресу місцевих і регіональних влад Європи 113(2002) про відносини між громадськістю, місцевою радою й виконавчою владою в місцевій демократії (інституційні рамки місцевої демократії) від 4 червня 2002 року. URL: <https://radaprogram.org/sites/default/files/publications/centralization.pdf>.

17. Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах місцевого органу влади: Протокол, Міжнародний документ. Рада Європи. 16.11.2009 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_946/card2#Card.

Referenses:

1. Pro zatverdzhennja Reghlamentu Gholovnogho upravlinnja derzhavnoji sluzhby Ukrainy ta jogho terytorialnykh orghaniv. Gholovderzhsluzhba Ukrainy; Nakaz, Reghlament, Zrazok, Forma typovogho dokumenta, Plan, Forma, Zvit, Informacija, Protokol: vid 16.02.2007 # 54. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0054351-07>.

2. Pro skhvalennja Metodychnykh rekomendacij shhodo orghanizaciji procesu formuvannja upravlinsjkoji zvitnosti v bankakh Ukrainy: Postanova Nacionaljnogho banku Ukrainy; Rekomendaciji vid 06.09.2007 # 324. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0324500-07>.

3. Pro zatverdzhennja Metodychnykh rekomendacij shhodo rozroblennja planiv dijajnosti gholovnykh rozporjadnykiv bjudzhetnykh koshtiv (za bjudzhetnymy pryznachennjami, vyznachenyj zakonem pro Derzhavnyj bjudzhet Ukrainy na vidpovidnyj bjudzhetnyj period) na planovyj ta dva bjudzhetni periody, shho nastajutj za planovym. Minekonomrozvytku Ukrainy; Nakaz, Rekomendaciji, Forma, Zakhody, Perelik, Opys, Plan vid 06.04.2011 # 327. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0327731-11/ed20120725>.

4. Pro orghanizaciju oboronogho planuvannja: Zakon Ukrainy vid 18.11.2004 # 2198-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2198-15/ed20041214/>.

5. Pro zatverdzhennja Porjadku orghanizaciji ta URL: finansuvannja strategichnogho planuvannja u sferi oborony i vijsjkovogho budivnyctva: Postanova KМУ vid 5 kvitnja 2006 r. N 447. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447-2006-%D0%BF>.

6. Pro skhvalennja Konceptiji reformuvannja miscevogho samovrjaduvannja ta terytorialnoji orghanizaciji vlady v Ukraini: Kabinet Ministriv Ukrainy; Rozporjadzhennja, Konceptija vid 01.04.2014 # 333-r. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.

7. Pro zatverdzhennja planu zakhodiv shhodo realizaciji Konceptiji reformuvannja miscevogho samovrjaduvannja ta terytorialnoji orghanizaciji vlady v Ukraini Kabinet Ministriv Ukrainy; Rozporjadzhennja, Plan Zakhodyv vid 18.06.2014 # 591-r. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/591-2014-%D1%80>.
8. Plan zakhodiv shhodo realizaciji Konceptiji reformuvannja miscevogho samovrjaduvannja ta terytorialnoji orghanizaciji vlady v Ukraini: Kabinet Ministriv Ukrainy; Rozporjadzhennja vid 22.09.2016 # 688-r. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/688-2016-%D1%80>.
9. Pro zatverdzhennja Derzhavnoji strateghiji reghionalnogho rozvytku na period do 2020 roku: Kabinet Ministriv Ukrainy; Postanova, Strateghija, Perelik vid 06.08.2014 # 385. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.
10. Pro zatverdzhennja Porjadku rozroblennja reghionalnykh strateghij rozvytku i planiv zakhodiv z jikh realizaciji, a takozh provedennja monitorynghu ta ocinky rezuljtatyvnosti realizaciji zaznachenykh reghionalnykh strateghij i planiv zakhodiv: Kabinet Ministriv Ukrainy; Postanova vid 11.11.2015 # 932. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-%D0%BF>.
11. Dejaki pytannja udoskonalennja systemy monitorynghu ta ocinky rezuljtatyvnosti realizaciji derzhavnoji reghionalnoji polityky: Kabinet Ministriv Ukrainy; Postanova, vid 20 ghrudnja 2017 r. # 1029. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1029-2017-%D0%BF>.
12. Mariupolj: strateghija rozvytku 2021r. Mariupoljsjka misjka rada, 2017. URL: <https://mariupolrada.gov.ua/page/strategija-rozvitku-2021>.
13. Pro misceve samovrjaduvannja v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 r. #280/97-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
14. Pro zabezpechennja uchasti ghromadsjkosti u formuvanni ta realizaciji derzhavnoji polityky: Postanova KMU vid 3 lystopada 2010 r. # 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>.
21. Jevropejsjka khartija miscevogho samovrjaduvannja m. Strasburgh, 15 zhovtnja 1985 roku. Khartiju ratyfikovano Zakonom. # 452/97-VR vid 15.07.97. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
22. Rekomendacija Konghresu miscevykh i reghionalnykh vlad Jevropy 113(2002) pro vidnosyny mizh ghromadsjkistju, miscevoju radoju j vykonavchoju vladoju v miscevij demokratiji (instytucijni ramky miscevoji demokratiji) vid 4 chervnja 2002 roku. URL: <https://radaprogram.org/sites/default/files/publications/decentralization.pdf>.
23. Dodatkovyj protokol do Jevropejsjkoji khartiji miscevogho samovrjaduvannja pro pravo uchasti u spravakh miscevogho orghanu vlady: Protokol, Mizhnarodnyj dokument. Rada Jevropy. 16.11.2009 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_946/card2#Card.

Regional policy should be focused on ensuring sustainable economic growth of entities, increasing real incomes and improving the quality of life of the population through the expansion of inter-regional and cross-border cooperation. The proposed study offers an analysis of strategic planning as an instrument of public policy in the

regions. The effectiveness of solving this issue cannot be imagined without the active participation of all interested actors in a particular region.

In the process of making political and programmatic decisions, an increasing number of entities are involved, such as business representatives, analytical and expert communities, and civic associations. It should be noted that the quality of the subjects themselves is changing. In the context of the state policy of decentralization, the state is gradually losing its monopoly on determining the vector of development of the region, since the decision-making center today is not concentrated around a single entity, and the procedure for its adoption on any agenda item is complicated by the many interests of various entities.

In this regard, the problem comes to the forefront related to the need to harmonize the interests of individual actors in making publicly significant decisions. As a research problem, the lack of competition between stakeholders in the adoption process was identified regional strategic development programs.

Based on the analysis of theoretical developments and research, the concept of strategic planning was proposed. After selection of these elements of strategic planning, an analysis was carried out actors involved in the development and implementation of the strategy.

A more detailed question was examined on how to attract community citizens to the discussion and adoption of strategic development programs in the region as a process of harmonizing interests. According to the results of the analysis, it was pointed out that there is no normative legal regulation of the implementation of the constitutional right to participate in a local referendum, which is directly related to the development of civic activism, awareness of the possibilities of civil society with full self-identification with its institutions and an increase in the political and legal culture of citizens.